

B. ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να μελετήσετε το απόσπασμα από την προσφώνηση του λόγιου Θεοφ. Καΐρη προς τον Ι. Καποδίστρια και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Κείμενο

“Χαίρε, και Συ Κυβερνήτα της Ελλάδος, διότι μετά τοσούτον πολυχρόνιον αποδημίαν, επιστρέφεις εις την κοινήν πατρίδα, την βλέπεις, την χαιρετάς όχι πλέον δούλην και στενάζουσαν υπό τον ζυγόν, αλλ’ ελευθέραν, αλλά δεχομένην σε Κυβερνήτην, και περιμένουσαν να Σε ίδη να οδηγήσης τα τέκνα της εις την αληθινήν ευδαιμονίαν και εις την αληθινήν δόξαν. Ζήθι! αλλ’ έχων ιερόν έμβλημα ‘Ο Θεός και η δικαιοσύνη κυβερνήσουσι την Ελλάδα’. Ζήθι! αλλά κυβερνών ούτως ώστε να αισθανθή η πατρίς, να καταλάβωμεν και ημείς, να επαναλάβη η αδέκαστος ιστορία, να αντηχήσωσιν όλοι οι αιώνες, ότι ου Συ, ουδέ ο υιός σου, ουδέ ο οικείος σου, ουδέ ο φίλος σου, ουδέ πνεύμα φατρίας, αλλ’ αληθώς, αυτός ο νόμος του Θεού, αυτό το δίκαιον, αυτοί της Ελλάδος οι θεσμοί κυβερνώσι την Ελλάδα δια Σου...”

Γενική Εφημερίς της Ελλάδος, 28-1 και 1-2-1828

- α) Να αναφέρετε τις προσδοκίες που είχε ο ελληνικός λαός από τον Κυβερνήτη του, σύμφωνα με την προσφώνηση του Θεοφ. Καΐρη.
  - β) Να κρίνετε εάν και σε ποιο βαθμό ανταποκρίθηκε ο Ι. Καποδίστριας σ’ αυτές τις προσδοκίες του ελληνικού λαού.
2. Αναφερόμενος στην τελετή υποδοχής του Ι. Καποδίστρια, ο Κασομούλης γράφει στα Απομνημονεύματά του:

“Ένύκτωσεν καί ή νύξ τής 11 Ίανουαρίου άπέρασεν με εύφροσύνην όλου τοῦ λαοῦ καί μελαγχολίαν μόνον μερικῶν προκρίτων άριστοκρατῶν”.

Να σχολιάσετε το παραπάνω απόσπασμα.

3. α) Να προσδιορίσετε στους χάρτες που σας δίνονται, σύροντας με το μολύβι σας μια κυκλική γραμμή, τα σύνορα του Ελληνικού Κράτους, όπως καθορίζονταν με τα αντίστοιχα Πρωτόκολλα.
- β) Να αξιολογήσετε και να κρίνετε τη σημασία των δύο πρωτοκόλλων για τη δικαίωση του αγώνα αναφέροντας τους βασικούς όρους του καθενός.

ΧΑΡΤΗΣ 1. Πρωτόκολλο του Λονδίνου 1829

ΧΑΡΤΗΣ 2. Πρωτόκολλο του Λονδίνου 1830

4. Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα:

Κείμενο (Α)

“Τρομερόν και φρικτόν άκουσμα. Μέγα και ανήκουστον δυστύχημα κατέλαβε την Ελλάδα. Άνδρες αιμάτων κατέβαψαν τας ανοσίας χείρας των εις το αίμα του Πατρός της Πατρίδος. Το πρωί της παρελθούσης Κυριακής, 27 του λήγοντος μηνός, ενώ η αείμνηστος Αυτού Εξοχότης εισήρχετο κατά το σύνηθες εις τον ενταύθα ναόν του Αγίου Σπυριδωνος διά να προσφέρει την πνευματικήν λατρείαν εις τον Ύψιστον εν μέσω του λαού, εις τον οποίον η παρουσία του ενέπνεε την φιλοστοργωτάτην παρηγορίαν, και η ευσέβειά του το παράδειγμα της ακροατήης των αρετών, δύο αλιήριοι, ο Κωνσταντίνος και ο Γεώργιος Μαυρομιχάλοι, του αφήρεσαν την ζωήν, και αφήρεσαν εκ μέσου του Έθνους τον αγαπητόν αρχηγόν του. Οποία εκπληκτική λύπη και αδημονία κατεκυρίευσεν ευθύς όλους. Ποίοι κοπετοί και θρήνοι ανδρών, γυναικών και παιδων συνώδευσαν το λείψανον της κοιδήμου Α. Ε. εις το παλάτιον...”

Γενική Εφημερίς της Ελλάδος, 30-9-1831

Κείμενο (Β)

“Αγανάκτησις, λοιπόν, χάριν των κοινών κακών της εθνικής συμφοράς μάλλον, παρά εκδίκησις ιδίων ύβρεων, ενέπνευσεν εις την καρδίαν δύο, των νεωτέρων, αυτής της λαμπράς οικογενείας γόνων, Κωνσταντίνου και Γεωργίου Μαυρομιχάλη, την υψηλήν απόφασίν τους να γένωσι μιμηταί των Αρμοδίων και Αριστογειτόνων, των Βρούτων και Κασσίων, διά να απαλλάξουν το έθνος από το Τέρας της Τυραννίας, ένοπλοι εις τρόπον ώστε να μην γνωρίζονται, διά να μην προλάβει τον σκοπόν των η άγρυπνος Αστυνομία, εις τα πρόθυρα του ναού ιστάμενοι, μόλις είδον τον Ιωάννην Αντωνίου Καποδίστριαν εισερχόμενον, τον επυροβόλησαν ο εις μετά τον άλλον θανατηφόρα. Έπεσεν ο Τύραννος ευθύς...”

Εφημερίδα “Απόλλων” της Ύδρας, 29-9-1831

- Τι συμπεράσματα προκύπτουν από τον τρόπο με τον οποίο σχολιάζουν οι δύο εφημερίδες της εποχής το γεγονός της δολοφονίας του Ι. Καποδίστρια;

5.

“Ο Ιωάννης Καποδίστριας αναλαβών τη διακυβέρνηση του νεοσυστάτου κράτους της Ελλάδος, εβάδισε βάσει προκαθωρισμένου σχεδίου εις την εκ των ερειπίων ανασυγκρότησίν του. Κεντρικήν θέσιν εν τω σχεδίω τούτω κατείχε και η αναδιοργάνωσις της Παιδείας, διά της οποίας, κατά κύριον λόγον, επεδίωξε την ανόρθωσιν του κράτους”

Ελ. Ε. Κούκου, *Ο Καποδίστριας και η Παιδεία, 1827-1832*, σ. 164

Να σχολιάσετε την άποψη της ιστορικού

“αναδιοργάνωση της Παιδείας → ανόρθωση του Κράτους”

βασιζόμενοι στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική του Ι. Καποδίστρια.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εξηγήσετε τι σήμαινε για τους Έλληνες πολιτικούς και στρατιωτικούς η εκλογή του Ι. Καποδίστρια, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο της εκλογής του και τις αρμοδιότητες που του ανατέθηκαν.
2. Να μελετήσετε τα κείμενα (Α), (Β), (Γ) και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Κείμενο (Α)

– Πόλεις, κώμαι, χωρία κατεστραμμένα, ερείπια, έρημα. Και μένει τούτο, μόνο εις τον πολυπαθή και θαυμάσιον τόπον, ο αρχαιότροπος των οικητόρων αυτού χαρακτήρ, και απόφασις αυτών ομόψυχος τε και άτρεπτος, μηδέποτε να υποστώσι τον τουρκικόν ζυγόν, ουδ’ άλλον ζυγόν ξένον οποιονδήποτε.

Ι. Καποδίστριας, *Υπόμνημα*, 31 Αυγούστου 1827

Κείμενο (Β)

“Την 7 Ιανουαρίου 1828 έφθασεν ο Καποδίστριας εις Ναύπλιον και την 8 έφθασεν εις Αίγινα, και εβγήκεν μετά μεγάλης υποδοχής, και αφού έδωκεν τον όρκον, άρχισε τας εργασίας. Και πρώτος διέλυσε την Βουλήν, επομένως έκαμεν το Πανελλήνιον, διορίσας τους προκρίτους όλους εις θέσεις.

Το Ταμείον εύρεν εις μεγάλην ανέχειαν. Μόνον αι πρόσοδοι της Πελοποννήσου ήταν εισέτι απώληται, τας οποίας εφύλαξεν η Βουλή και αφού την διέλυσεν, δεν επλήρωσε και τους μισθούς των βουλευτών τουλάχιστον.

Οι προύχοντες, μολονότι εδιορίσθησαν εις τας λαμπροτέρας θέσεις, δεν έμενον ευχαριστημένοι, καθώς εξέφρασεν ο κ. Γεώργιος Κουντουριώτης

την δυσαρέσκειάν του ενώπιον του Βρεσθένης Γιαννούλη Καραμάνου και εμένα λέγων, τι πράγμα είναι τούτο, ετρελλάθη ο λαός από την χαράν δια τον ερχομόν του Καποδίστρια, και τι έκαμεν αυτός εις την Ελλάδα, ή τι ελπίζουν από αυτόν.

Η δε κατάσταση της Ελλάδος υπήρχεν αθλιέστατη εις τον ανώτατον βαθμόν, ενώ ήλθεν ο Κυβερνήτης. Πρώτος χρήματα δεν υπήρχον, δεύτερον η Πελοπόννησος όλη κατερημωμένη από τους Άραβας και αι οικίαι πυρπολημένοι, το Ναύπλιον και το Άργος κατατυραννούνται από τον Γρίβα, η Στερεά Ελλάς άπασα εις την εξουσίαν των τούρκων μέχρι των Μεγάλων Δερβενίων, η θάλασσα καταπλακωμένη από την πειρατείαν, και πολλά νήσοι των Κυκλάδων κατατυραννόμεναι από την πληθύν των στερεολλαδικών στρατιωτών. Και μ' όλας ταύτας τας συμφοράς και δυσχερείας ανεδέχθη ο μέγας άνθρωπος την κυβέρνησιν του τόπου και το κύριον αντικείμενόν του εστάθη να επισυνάξη όλους τους οπλοφόρους της Στερεάς Ελλάδος, να τους κατατάξη υπομισθίους, πρώτον να παρηγορήσῃ τας ανάγκας και να παύσῃ τας εξ αυτών προερχόμενας καταχρήσεις και δεύτερον να τους μεταχειρισθῇ δια την απελευθέρωσιν της Στερεάς Ελλάδος”.

Α. Κοντάκης, Απομνημονεύματα, σσ. 68-70 (εκδ. Εμμ. Πρωτοψάλτη, Αθήνα, 1957)

Κείμενο (Γ)

“Τη νύχτα της 18 Ιανουαρίου 1828 επιβαίνοντας στην αγγλική φρεγάτα «Ουωροπάιτ», έφτασε στο Ναύπλιο ο εκλεγμένος από την Εθνοσυνέλευση Κυβερνήτης της Ελλάδος Ιω. Καποδίστριας. Τρία ξένα πολεμικά χαιρέτησαν την ελληνική σημαία με κανονιοβολισμούς. Είναι η πρώτη περίπτωση αποδόσεως τιμών εκ μέρους των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, ενώ ο λαός επευφημούσε.

Οι εκθέσεις των κυβερνητικών εκπροσώπων μιλούσαν για εσωτερική αποσύνθεση. Ο υπουργός των εσωτερικών Λόντος ανέφερε ότι ολόκληρη η διοίκηση είχε αποσυντεθεί και η κάθε περιοχή αγνοούσε το κέντρο. Ο υπουργός των εξωτερικών και των ναυτικών παραπονέθηκε ότι η Ελλάς υπέφερε από την παρουσία των ξένων στόλων και των απαγορευτικών διαταγών των τριών ναυάρχων για ελεύθερη ναυσιπλοΐα με την απειλή τηλεβόλων. Το μικρό ελληνικό ναυτικό κυβερνούσε αυθαίρετα ο Κόχραν χωρίς να λογαριάζει την κυβέρνηση. Ο πόλεμος είχε επιφέρει βαθειές πληγές στο εμπόριο και οι κάτοικοι των νησιών μόλις που ζούσαν.

Ο υπουργός των Οικονομικών ανέφερε ότι τα έσοδα του κράτους ήταν μηδαμινά”.

Μέντελσον - Μπαρτόλδου, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως,
(εκδ. Τολίδη), σ. 183

- α) Να εντοπίσετε τα στοιχεία που αφορούν στην κατάσταση που βρήκε ο Ι. Καποδίστριας φτάνοντας στην Ελλάδα, υπογραμμίζοντας πάνω στο κείμενο τα σχετικά χωρία.
- β) Με βάση τα στοιχεία που εντοπίσατε, να αναφέρετε επιγραμματικά τα βασικά προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει ο Ι. Καποδίστριας με την άφιξή του στην Ελλάδα.
- γ) Με ποια προτεραιότητα, κατά τη γνώμη σας, θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν;
- δ) Ποιο σημείο του κειμένου (Γ) προοιωνίζει το ρόλο των τοπικών θεσμών απέναντι στην προσπάθεια του Κυβερνήτη για ανασυγκρότηση; Να το σχολιάσετε (σε 4-5 σειρές).
3. Ποια ήταν τα μέτρα εσωτερικής πολιτικής του Ι. Καποδίστρια τα οποία προκάλεσαν τις περισσότερες αντιδράσεις; Να εξηγήσετε τους λόγους της αντίδρασης.
4. “Ο Καποδίστριας εν τη δημοσιονομική αυτού πολιτική αναφαίνεται μέγας”, γράφει ο καθηγητής Α. Ανδρεάδης.
– Να δικαιολογήσετε σε 6-7 στίχους το χαρακτηρισμό.
5. Να διαβάσετε το κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν, αξιοποιώντας και τις ιστορικές σας γνώσεις.

Κείμενο

“Προείπα ότι ο Κυβερνήτης προσεκάλεσεν εις την υπηρεσίαν αδιακρίτως και ανεξαιρέτως πάσαν ικανότητα. Και κατ’ αρχάς μεν οι ολιγαρχικοί, προεστοί τε και οπλαρχηγοί (διότι προ πολλού ήδη είχαν εισέλθη ως ήτο επόμενον, εις το συνταγματικόν σχολείον και στρατιωτικοί), οικονομηθέντες τοιουτοτρόπως ησύχασαν· αλλά βαθμηδόν και κατ’ ολίγον ήρχισαν αι αναμνήσεις “ημερών αρχαίων” και το μεν παρόν ήρχισε να φαίνεται ζοφερόν εις αυτούς, έτι δε ζοφερώτερον το μέλλον. Ο Κυβερνήτης ηθέλησε να διοργανώση τα δικαστήρια. Άμα τω ακούσματι φόβος και τρόμος κατέλαβε τους ολιγαρχικούς δια τα χρέη και τας καταχρήσεις των. Εγνώριζαν δε ήδη εκ πείρας ότι ο Κυβερνήτης δεν ηστειεύετο, και, όπως είναι γνωστόν, οσάκις αι υπάλληλοι αρχαί του ελληνικού κράτους πεισθώσιν αδιστακτως ότι η ανωτάτη αρχή δεν αστειεύεται, ουδ’ αυταί τότε αστειύονται. Εκτός τούτου τας δημοτικές εκλογάς ηθέλησε να καταστήση πραγματικές, διότι, “το όργανον,” έγραφε “διά του οποίου ο λαός φανερώνει

τας χρείας του, είναι οι δημογέροντες, και δια τούτο συμβάλλει πολύ, ώστε η εκλογή αυτών των αρχών αντί να επιβάλλεται εις το πλήθος παρά του ισχυροτέρου να γίνεται νομίμως δια της εμπιστοσύνης των πολιτών". Αλλ' αι δημογεροντίαι όμως και οι δήμοι ήσαν φέουδα των κοτσαμπασίδων. Ο Κυβερνήτης ήρχισε λοιπόν να γίνεται ανυπόφορος επιχειρών να επέμβη και εις τα άδυστα των αδύτων του κοτσαμπασισμού, και ιερά οργή και αγανάκτησις κατέλαβεν αυτούς δια την ανήκουστον ταύτην τόλμην και αυθάδειαν του Κορφιάτη! Όλα και όλα, αλλά να επεμβαίνη η τυραννική εξουσία και εις τας επαρχίας των!"

Δημ. Βερναρδάκη, Καποδίστριας και Όθων, σ. 356

- α)** Ποιες είναι, κατά τον συγγραφέα, οι βαθύτερες αιτίες της αντίδρασης στον Κυβερνήτη;
  - β)** Ποιες άλλες αιτίες αντίδρασης γνωρίζετε;
  - γ)** Ποιες ήταν οι δυνάμεις εκείνες που αντέδρασαν και ποιες τάξεις αντιπροσώπευαν;
- 6.** Ο Ιωάννης Καποδίστριας κατηγορήθηκε από την αντιπολίτευση ως “**φωτοσβέστης**”. Να υποστηρίξετε, με επιχειρήματα, γιατί δεν ευσταθεί αυτός ο χαρακτηρισμός.

Γ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Εργασία για το σχολείο

Με βάση το κείμενο, πώς προδιαγράφονται οι όροι της μελλοντικής αντιπαράθεσης του Κυβερνήτη με μια μερίδα της ελληνικής κοινωνίας;

“Κοινωνικά, η Ελλάδα χωριζόταν την εποχή αυτή σε τρεις τάξεις: Τους πλούσιους γαιοκτήμονες που δεν είχαν αποβάλει την πασάδικη νοοτροπία τους, τους κατεταναίους που μπέρδευαν το νόημα της ελευθερίας με την ακολασία (= ασυδοσία) και την αγροτική τάξη που σήκωνε το βάρος της παραγωγικής εργασίας κι είχε βαρεθεί να είναι μπαίγνιο των δύο άλλων. Υπήρχε κι άλλη μια κατηγορία πολιτών, η μικρή ομάδα των μορφωμένων και των φιλελλήνων, που μαζί με τους αγρότες, έτρεφαν πολλές ελπίδες για τον Καποδίστρια”.

Μέντελσον Μπαρτόλδου, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, σ. 184

Εργασία για το σχολείο

“Όταν τελείωσε η τελετή της υποδοχής και διασκορπίστηκε ο λαός στα σπίτια του και στα καφενεία, δεν άκουγες παρά προγνωστικές κρίσεις για τα γνωρίσματα του Κυβερνήτη. Άλλος εκθείαζε το βάδισμα το μεγαλοπρεπές και σοβαρό, άλλος τον ευπροσήγορο και γλυκό χαρακτήρα του, άλλος την ευλάβειά του στα θεία, κατά τη συνήθεια που έχουν οι άνθρωποι - και ιδιαίτερα οι Έλληνες - να είναι υπερβολικοί στην αρχή κάθε πράγματος. Ξαφνικά από το σπίτι του Ζαΐμη βγήκαν 30 μέχρι 40 πρόκριτοι και κατευθύνθηκαν προς το σπίτι του Κυβερνήτη. Ο λαός δεν ήξερε αν πήγαιναν μετά από πρόσκληση του Κυβερνήτη και περίμεναν να δουν πώς θα τους υποδεχόταν. Ο Καποδίστριας απάντησε ότι δεν είναι σε θέση να τους δεχθεί τώρα, τους ζήτησε συγγνώμη και τους είπε να περάσουν την επομένη όχι όλοι μαζί, αλλά το πολύ τρεις-τρεις. Το πλήθος στην πλατεία κάγχαζε και περιγελούσε τη στάση τους, ενώ έδειχνε την ευχαρίστησή του για τον Κυβερνήτη. Βέβαια ο Καποδίστριας τήρησε τη στάση αυτή ως τακτικός άνδρας και ακόμα για να διευκολύνει την ακρόαση. Το κακό όμως είχε γίνει. Οι περισσότεροι από τους προκρίτους άρχισαν να ψιθυρίζουν, λέγοντας ότι ο Κυβερνήτης δεν είναι αυτός που περίμενε ο λαός της Ελλάδος...”

Ν. Κασομούλη, *Ενθυμήματα στρατιωτικά της Επανάστασης των Ελλήνων 1821-1833*, τ. Γ', σ. 10

- Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο Ι. Καποδίστριας κρατάει αυτή τη στάση απέναντι στους προκρίτους;

Εργασία για το σπίτι

Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Καποδίστρια με βάση την πολιτική του δραστηριότητα και τη στάση του απέναντι στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Ελλάδα;

Να δικαιολογήσετε τους χαρακτηρισμούς που θα του αποδώσετε.

Εργασία για το σπίτι

Γνωρίζουμε ότι η ίδρυση Πανεπιστημίου δεν ήταν στις προτεραιότητες της εκπαιδευτικής πολιτικής του Ι. Καποδίστρια.

- Για ποιο λόγο τότε το Πανεπιστήμιο της Αθήνας ονομάζεται και “Καποδιστριακό”;

Δ. ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Συνθετική - Δημιουργική Εργασία ^(*)

Το 1997, ψηφίστηκε νέος νόμος (Ν. 2539/97) για την ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης με τίτλο “Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας”, στο πλαίσιο του προγράμματος “Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ”.

- Να δικαιολογήσετε την επωνυμία του προγράμματος:
  - παρουσιάζοντας το σύστημα επαρχιακής διοίκησης της χώρας επί Καποδίστρια, και
  - συγκρίνοντας το σύστημα αυτό με το σημερινό.

- Να συγκρίνετε, τηρουμένων των αναλογιών, τις τότε αντιδράσεις με τις σημερινές.

Βοηθήματα: 1. Ν. 2539/97, ΦΕΚ Α΄ 244/4-12-97. Μπορείτε να ζητήσετε τον νόμο από το Υπουργείο Εσωτερικών ή από τους Δήμους και τις Νομαρχίες.
2. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΒ΄, σσ. 485-486.

---

^(*) Το θέμα ενδείκνυται για ομαδική εργασία.